

VILÁG- TÖRTÉNET

13. (45.) évfolyam 2023. 4.

A HUN-REN BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

- **TÚRÓCZITAMÁS**
SPANYOL–JAPÁN KAPCSOLATKERESÉS
II. FÜLÖP URALMA IDEJÉN
- **BENCZE ANDRÁS**
OROSZ-AMERIKA TÖRTÉNETE
- **KURDI KRISZTINA**
SZOLGÁLAT ÉS BIRODALMI PATRIOTIZMUS
- **KOVÁCS BÁLINT**
ANTROPOLÓGIAI JEGYEK ÉS BŰNBAKKÉPZÉS
- **OLOSZ LEVENTE**
A MAGYAR BORKERESKEDELEM SIKEREI ÉS KUDARCAI
AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ IDEJÉN
- **SZEMLE**
ROBERT PICHLER, GYÓNI GÁBOR ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Martí Tibor, Vámos Péter
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László, Erdődy Gábor,
Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Mihalik Béla Vilmos,
Pók Attila, Poór János

TARTALOM

Expanzió és berendezkedés (Bíró László)	481
<i>Tanulmányok</i>	
Túróczi Tamás: Spanyol–japán kapcsolatkeresés II. Fülöp uralma idején	487
Bencze András: Orosz–Amerika története	513
Kurdi Krisztina: Szolgálat és birodalmi patriotizmus. Bredeczky Sámuel evangélikus lelkész galíciai munkássága	533
Vajda Zoltán: Thomas Jefferson és a szegénység problémája az Egyesült Államokban republikánus kontextusban	553
Kovács Bálint: Antropológiai jegyek és bűnbakképzés. Örmények a fajelmélet diskurzusában	571
Sáfi Csaba: Etnikai alapú politika vagy együttműködés? Eltérő politikai lehetőségek az ukrainai orosz politikában	593
<i>Műhely</i>	
Olosz Levente: A magyar borkereskedelem sikerei és kudarcai az első világháború idején	611
<i>Szemle</i>	
Fejezetek az albán–magyar kapcsolatok történetéből (Robert Pichler)	639
Oroszország északisága (Gyóni Gábor)	645

Fejezetek az albán–magyar kapcsolatok történetéből¹

A most ismertetendő, 2019-ben megjelent könyv a magyar–albán kapcsolatok különböző aspektusait veszi sokoldalúan szemügyre. A hangsúly a történelmi vonatkozásokon van, kezdve az oszmán hódítással és az oszmánokkal szembeni ellenállással (Pálosfalvi Tamás írása Szkander bégről és a Hunyadiakról), majd az albán (törzsi) családok jelentőségén (Sudár Balázs tanulmánya az Arianitákról), valamint „magyar területen” tevékenykedő neves személyiségek, Giorgio Basta (Bagi Zoltán Péter dolgozata) és Toma Raspassani (Géra Eleonóra tanulmánya) életrajzán keresztül egészen a 17. századi északalbán vidéken működő katolikus missziók történetéig (Molnár Antal írása a nemzetépítés premodern formájáról). A kötet későbbi korszakokkal foglalkozó része a magyar–albán kapcsolatokat tárgyalja az oszmán uralom végén, illetve a nemzetépítés idején (az albán nemzetépítésben Ausztria–Magyarország közismerten fontos szerepet játszott). Itt kaptak helyet a neves magyar albanológusokról, Thallóczy Lajosról (szerzője Csaplár-Degovics Krisztián) és báró Nopcsa Ferencről (Pollmann Ferenc munkája) készült írások, továbbá az úgynevezett „skutari különítményről”, Shkodra 1913-as felmentéséről szóló tanulmány (Balla Tibor),² valamint az albán függetlenség 25. évfordulójának megünneplését ismertető dolgozat (Csaplár-Degovics Krisztián). A fentiekén túl Katona Csaba révén ismereteket kaphatunk Zogu király feleségéről, Apponyi Geraldine-ről, aki, mint ismeretes, előkelő magyar családból származott. Kacziba Péter a görög polgárháború alatti albán–magyar kapcsolatokat mutatja be. Végül a kötet első részét a Koszovó függetlenségéhez való magyar viszonyulásról szóló tanulmány zárja (Márkus László), vagyis a kapcsolattörténet vizsgálata a közelmúlt eseményeinek elemzéséig nyúlik.

A kötet második részét három, a tudományos kapcsolatokról szóló írás alkotja: Csaplár-Degovics Krisztián és Lumnije Jusufi tanulmánya az első magyar–albán szótárról, Barina Zoltán és Pifkó Dániel összefoglalója az Albániában folytatott magyar botanikai kutatásokról, valamint Takács Miklós és Langó Péter áttekintése a régészeti kapcsolatok történetéről. A könyvet a kötetben szereplő legfontosabb neveket és helyeket tartalmazó mutató zárja.

Rögtön, a recenzió elején le szeretném szögezni, hogy a kötet kiadását gondos előkészítő munka előzte meg, a kiadvány nyelvileg nagyon jól szerkesztett, a tanulmányok könnyen olvashatóak, egyes írásokban pedig gazdag képanyag található. (Hadd jegyezzem

1 *“These were hard times for Skanderbeg, but he had an ally, the Hungarian Hunyadi”*: Episodes in Albanian–Hungarian Historical Contacts. Edited by Krisztián Csaplár-Degovics. Budapest, Hungarian Academy of Sciences Research Centre for the Humanities, 2019. 340 p.

2 Az első Balkán-háború végén Montenegró csapatai elfoglalták az észak-albániai Shkodra városát, amelyet a nagyhatalmak a londoni konferencián Albániának ítélték. A nagyhatalmi döntés végrehajtására nemzetközi katonai koalíció szerveződött, amelyben öt nagyhatalom vett részt. A koalíciós erők 1913 májusában vették át a városi közigazgatás vezetését. A legnagyobb kontingenst a Monarchia küldte.

meg: a képek információhordozó jelentőségét gyakran nem veszik figyelembe, pedig érdeemes lenne az egyes képek tartalmáról többet is elárulni az olvasóknak, hogy a képek ne csak illusztrációs célokat szolgáljanak.) Az izgalmas értekezések végig jó stílusban íródtak, és a források aprólékos ismeretén alapulnak.

Rövid áttekintésben szubjektíven – mint sokéves albániai tapasztalattal rendelkező történeti antropológus – csak néhány olyan tanulmányt szeretnék kiemelni, amelyek különösen felkeltették a figyelmemet. Hangsúlyozni szeretném a szóban forgó tanulmányok relevanciáját, egyben megragadni azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek későbbi viták alapjául szolgálhatnak. Az írásokkal kapcsolatban bizonyos tudományelméleti kérdéseket is fel szeretnék vetni, amelyek egybevágóan saját fogalmi és módszertani megközelítéssel.

Hadd kezdjem a könyv címével: „*These were hard times for Skanderbeg, but he had an ally, the Hungarian Hunyadi*” („Nehéz időköt élt meg Szkanter bég, de volt egy szövetségese, a magyar Hunyadi”). A címet valóban programszerűen kell érteni, mert kijelöli az irányt, amelyet a kötet követ: a nagy földrajzi távolság, az eltérő történelmi fejlődés és a kulturális különbségek ellenére határozottan pozitív képet fest a két nemzet kapcsolatának történetéről, amely valóban súrlódásmentes volt. A baráti viszonyt az alapozta meg, hogy Magyarország fontos, támogató szerepet játszott az albán állam kialakulásának döntő pillanataiban. Mindenekelőtt a szolidaritás és az azonos érdekek határozták meg a viszonyt. Ez a múltbéli összefonódás jelenik meg a magyar kutatók Albánia és az albánok történelme iránti érdeklődésében.

A kötet fókuszában Albánia és az albánok állnak, a magyar albanológiai kutatások eredményei. Egyből felmerül kérdés: honnan ered ez az élénk érdeklődés, miért kutatják az albánokat (és fordítva: miért nincs említésre méltó Magyarországra vonatkozó albán kutatás)? Ez az aszimmetrikus viszony magától értetődően az egykori hatalmpolitikai érdekekkel függ össze. Azzal a ténnyel, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia imperialista politikát folytatott a Balkán-félszigeten, fontos szereplője volt a nagyhatalmi koncertnek, amely kijelölte a balkáni érdekszférákat, miközben bizonyos nemzeteket támogatót, bizonyos nemzetek ellen pedig fellépett. Köztudott, hogy miért volt fontos Albánia az Osztrák–Magyar Monarchia számára; ismerjük a régióért folytatott orosz–osztrák–magyar küzdelmek történetét, az orosz pánszláv érdekpolitikát, valamint az osztrák–magyar törekvést, hogy megakadályozzák Szerbia – és ezzel Oroszország – adriai expanzióját. (A politikai szándékok mellett kulturális jelenségek is szerepet játszottak, közelséget vagy távolságot teremtve a népek-országok között; ilyen volt a katolikus lakosság feletti kultuszprotektorátus, amely az ortodoxok védhatalmaként fellépő Oroszország ellen irányult.)

A felsorolt vonatkozásokat is figyelembe kell venni, ha az albanológia hagyományairól van szó: a diszciplína az említett körülmények között született meg. Ez korántsem jelenti azt, hogy minden kutatás olyan tudást eredményez, ami az uralmat szolgálja. Még akkor sem, ha ez a (hatalmi) szempont a nagy keleti válság, a Macedóniáért és az Oszmán Birodalom örökségéért folytatott harcok idején számos területen jelentős szerepet játszott (csak a demográfiát, a humánföldrajzot, a történetírást és az antropológiát említem itt). A tudomány, ahogy ma műveljük, sokféle megismerésen alapul. A mai kor megközelítésének azonban már másnyennek kell lennie: reflektálnia kell a hatalmpolitikai szándékokra, meg kell kérdőjeleznie azokat, és képesnek kell lennie az úgynevezett „igazoló” történeti kutatások dekonstrukciójára. A kötet szerkesztője, Csaplár-Degovics Krisztián rendelkezik a szükséges kritikai eszközökkel, és már sokszor bizonyította, hogy elsajátította a történetírás mesterségét.

Kritikai megközelítés jellemzi Pálosfalvi Tamás írását is (*Skanderbeg and the Hunyadis: Myth and Reality*). A szerző Szkanter bég és Hunyadi János katonai szövetségét veszi górcső

alá, amelynek emléket a katolikus kultuszprotektorátus képviselői a 19–20. század fordulóján szándékosan felelevenítették, hogy az albán–osztrák–magyar kapcsolatokat felélénkítsék. A hősiesség barátság motívuma bekerült a kor tankönyveibe és a korban Ausztria–Magyarország anyagi támogatásával készült albániai templomok freskóinak ábrázolásai közé, hozzájárulva ezzel ahhoz, hogy az albán patriarchális gondolkodás repertoárja egy új elemmel bővüljön, a két nemzeti hős legendás „harci testvériségének” emlékével. Nopcsa Ferenc is – mint Csaplár-Degovics Krisztián rámutat – felhasználhatta a két hős szövetségének emlékét saját politikai céljai elérése érdekében. Nopcsa nyilvánvalóan tudta, hogyan kell ügyesen kihasználni a „harci testvériség” történelmi mítoszát.

Pálosfalvi Tamás azonban, aprólékos forráselemzés segítségével, egészen más képet rekonstruált. Azt tudniillik, hogy Szkander bég és Hunyadi János között aligha volt kommunikáció; Hunyadi 1444-es hadjárata idején semmilyen támogatást nem kapott az albánoktól (akik éppen Velence ellen harcoltak); Hunyadi 1448-ban bizonyára nem is igényelte az albánok támogatását, mert azt hitte, hogy egyedül is elbánik az oszmánokkal, de elszámította magát, és csatát veszített Rigómezőn. Ugyanakkor megsokasodott a kapcsolatfelvételek száma Szkander bég és Hunyadi Mátyás között, aki apjával ellentétben nem került nyílt összeütközésbe az oszmánokkal.

Sudár Balázs tanulmánya – a dél-albániai származású Arianiti család egyik ága sajátos történetének bemutatásával – az albán–magyar kapcsolatok egy másik formájába nyújt betekintést (*An Aristocratic Albanian Family that Gained a Foothold and Emerged in the Hungarian Borderlands: the Aranids*). Az Arianiti család Szkander béggel együtt harcolt az oszmánok ellen (Szkander bég felesége Gjergj Arianiti lánya, Donica volt), majd a vereséget követően áttért az iszlámra, és felajánlotta szolgálatait a szultánnak. A család egyik ága azonban Itáliába menekült, és megtartotta keresztény hitét. Az ilyen történetek, hogy egy (nemesi) család egyik része a hatalom új birtokosának szolgálatába áll, a másik része pedig a szomszédos Velencébe, Itáliába menekül (és ott karriert fut be), egyáltalán nem egyediek a kor befolyásos családjainak körében. (Itt csupán Noel Malcolm úttörő művére emlékeztetnék,³ amely egy hasonlóképpen szétágazó albán–velencei–oszmán család történetét követi nyomon három generáción keresztül, végig a 16. században.) Úgyes házassági politikájuknak köszönhetően az Arianitik egészen a legmagasabb isztambuli kormányzati körökbe emelkedtek. Ily módon került a család egyik ága egy új határtartományba: Aranid Mahmud katonai szolgálataiért a Budai vilajetben kapott egy nagy tímár-birtokot. Sudár tanulmánya impozánsan mutatja be, hogy egy ősi albán nemesi család miként emelkedett fel az Oszmán Birodalom újonnan meghódított, északnyugati határrégiójában, majd fokozatosan miként illeszkedett be a helyi elit körébe, és hogyan szerezte vissza az oszmán hódoltság alá tartozó magyar területeken azt a presztízszt, amelyet Albániában elveszített.

Hasonló mintát követ Géra Eleonóra tanulmánya, amely a budai Don Thomaso (Toma) Raspassani titkos életét dolgozza fel (*The Secret Life of the Albanian Priest Toma Raspassani in Buda*). Don Raspassani nem „oszmánként”, hanem „olasz” vagy „jezsuita” papként érkezett Budára, ahol nagy tekintélynek örvendett a város magyar közösségének körében. Az írás lenyűgöző módon mutatja be egy olyan multietnikus város társadalmi rétegeit, amelyet teljesen újra kellett népesíteni az oszmánoktól való visszafoglalását követően. Árnyaltan elemzi a német (nyelvű) domonkosok uralta városvezetés és a jezsuita misszió bonyolult kapcsolatrendszerét, illetve azt, hogy a történet főszereplője, Don Raspassani mi-

³ Malcolm, Noel: *Agents of Empire: Knights, Corsairs, Jesuits and Spies in the Sixteenth-Century Mediterranean World*. Oxford, 2015.

ként érvényesítette – ügyesen – saját érdekeit a városban megtelepedett három szerzetesrend (domonkos, jezsuita, ferences) közötti állandó rivalizálás keretei között. Raspassani – aki németül csak gyengén tudott, és „rácul”, magyarul és „talán horvátul” (ahogy a szerző írja) prédikált, ami a városban „magyar plébánosként” szerzett neki tekintélyt – sokat profitált állítólagos olasz származásából. Pedig Don Thomasso (Toma) Raspassani albán származású volt; és ezt nyilvánvalóan elhallgatta, mert egy ilyen beismerés diszkreditálta volna őt a városi polgárság körében. A tanulmányból az is kiderül, hogy Raspassani szorgalmasan ivott, vikáriusi kötelezettségeit elhanyagolta, ugyanakkor nagy gazdagságra tett szert. Az esztergomi érsek a panaszok ellenére sem látott okot arra, hogy visszahívja. Javainak jó részét a ferencesekre és a domonkos testvérekre hagyta – ez is azt jelzi, hogy szimpátiája elsősorban a városban élő és a német nyelvűekhez képest hátrányosabb helyzetben lévő magyarok és „balkániai” felé irányult.

Géra Eleonóra tanulmányát olvasva nyitva marad a kérdés: az, hogy Raspassani távol tartotta magát a gazdagoktól, és a város hátrányos helyzetű lakosaihoz állt közelebb, mennyiben függ össze albán származásával. A cikk címében jelzett „titkos élet”, mivel a források hallgatnak a pap titkáról (a származásáról), csak feltételezés marad. Érdekes ezen a helyen azt is felvetni, vajon Raspassani esetében milyen albán identitással is állunk szemben. Egy olyan személy, aki származását soha nem említi, akit senki sem tart albánnak, és aki – legalábbis budai tartózkodása idején – nem képviseli az albán érdekeket, miért is tekintendő „albánnak”? A származása miatt? Véleményem szerint itt óvatosságra lenne szükség, mert ebben az esetben az identitást külső személy (a szerző) jelöli meg; egy olyan identitást tulajdonít a tanulmány főhősének, amely nem igazolható a tettei alapján.

Most pedig következék néhány megjegyzés Csaplár-Degovics Krisztián tanulmányához (*Lajos Thallóczy and Albanian Historiography*) és az albán historiográfiához. A szerző ebben az írásban azt a szerepet vizsgálja, amelyet Thallóczy Lajos az úgynevezett bécsi „albán akciótervben” játszott. Az 1896-ban megfogalmazott tervben egy új Albánia-politikát alakítottak ki: az osztrák birodalomfél az albán államalapítás előkészítését vállalta, a magyar birodalomfelet az albán nemzetépítés előmozdításával bízták meg. Csaplár-Degovics amellett érvel, hogy az albán történetírás kánonjának lényegi elemeit ebben az időben, Thallóczy Lajos aktív közreműködésével definiálták. Az albán történelem paradigmái azonban a második világháborút követően szilárdultak meg, amikor a kommunizmus idején intézményesült és megerősödött albán történettudomány – természetesen a marxizmus-leninizmus szellemében – a külső ellenséggel szemben a nemzet és a nemzeti történelem védelmének szolgálatába állt. Ekkor rögzült a származás és az eredet paradigmája, az Európáért és a szabadságért küzdő Szkander bég mítosza, a vallási közömbösség, a kulturális pluralizmus és tolerancia eszméje, és nem utolsósorban a több száz évig tartó oszmán elnyomásról („oszmán igáról”) alkotott elképzelés.

A 19. század végi és 20. század eleji programadó történetírás legfőbb feladata abban állt, hogy az albán nemzet egyediségét legitimálja, az albánokat a szomszéd népek törekvéseivel szemben emancipálja, és a nemzeti identitás pilléreire támaszkodva elismertesse a politikai autonómiára vonatkozó igényt (hasonlóképpen, mint a szomszédos keresztény nemzetek). A történelmi mesterelbeszélés elkészítése Thallóczy Lajos teljesítménye volt, aki olyan albán történelemkönyveket alkotott, amelyek mind a széles albán közönség, mind a nemzetközi közvélemény számára meggyőzően demonstrálták, hogy létezik albán nemzet. Az utókor számára főként a Thallóczy Lajos, Konstantin Jireček és Milan Šufflay szerkesztette *Acta et diploma res Albaniae mediae aetatis illustrantia* című forráskiadásnak és a Thallóczy által gondozott *Illyrisch-albanische Forschungen* köteteinek van elsősorban relevanciája.

Nagyon érdekes Csaplár-Degovicsnak az a megjegyzése, hogy Thallóczy az albán államiság hiányát, a magyar történetírás hagyományát átültetve, a jelentős albán előkelő családok történetének bemutatásával igyekezett ellensúlyozni. Ezt az „igazoló” történelemértelmezést, ami Thallóczyra kétségkívül igaz volt, töri meg Fatos Kongoli író-kultúrateoretikus (egy idézet olvasható tőle), aki elszántan követeli, hogy végre szakítsanak a nemzeti történetírás kánonjaival, etnonacionalista központú szemléletmódjával, és a Hodzsa-féle diktatúra elmúltával adjanak helyet új megközelítéseknek, tartsanak több szempontot szem előtt, illetve hagyjanak fel az igazságra vagy az egyetlen történelmi igazságra vonatkozó pozitivista igénnyel. Ezzel együtt annak is itt lenne az ideje, hogy az „albanológia alapító atyáinak” – akik közül sokan a Monarchiában éltek – nagy érdemeit dekonstruálják.

Nagy érdeklődéssel olvastam a Nopcsa Ferenc báró részvételével zajló albániai hadjáratról szóló tanulmányt (*Baron Ferenc Nopcsa's Participation in the Albanian Military Campaign of the Austro-Hungarian Monarchy in 1916*). Nopcsa ugyanis az albanológia fényes csillaga volt, számos mítosz fűződik a nevéhez, és nyilvánvaló, hogy saját legendáriumát maga is tudatosan építette. Pollmann Ferenc írása kritikusan vizsgálja Nopcsa katonai szerepvállalását az első világháború idején, amikor egy katolikus mirditákból álló szabadcsapat parancsnoka volt. Értően mutatja be Nopcsa különbségét, önféjűségét és felelőtlen magatartását, amivel nemcsak a közös hadsereg helyi vezetőinek, hanem a muszlim albánoknak is sok kárt okozott. Nopcsát megállították, hogy ne vezesse muszlim területre katolikus törzsi harcosait, mert attól tartottak, hogy azok fosztogatásba kezdenek. Mivel a báró emberei nem kaptak megfelelő téli öltözetet, Nopcsa 1916 telén arra utasította embereit, hogy muszlim területeken rekviráljanak. A bárónak tisztában kellett azzal lennie, hogy a rekvirálás során ki fog csúszni a kezéből a gyeplő, és az akció általános fosztogatásokba fog torkollani. Egy másik, muszlimokból álló albán szabadcsapat beavatkozása végül fegyveres összecsapásokhoz vezetett, mindennek következtében Nopcsát és embereit elvonulásra szólították fel, Nopcsát pedig a szolgálatból való kilépésre utasították. A történetnek többféle olvasata van: Nopcsa egy olyan személyiség, aki albán harcosaihoz hasonlóan nem tudott beleilleszkedni egy reguláris hadsereg mindennapi életébe; Nopcsa egy olyan ember, aki saját céljai érdekében visszaélt társadalmi státuszával és származásával (a történelmi Hunyadi-családdal állt rokonságban); és végül Nopcsa mint a mirdita érdekek önzetlen képviselője, aki közvetítő személyként állítja be magát (ismerjük azokat a fotókat, amelyeken a báró albán törzsi viseletben örökíttette meg magát), de nem akarja senkinek sem alárendelni magát.

Márkus László tanulmánya Koszovó függetlenné válásának folyamatát mutatja be a magyar külpolitika szemszögéből nézve (*Hungarian View on the Independence of Kosovo*). Alapos elemzését adja a koszovói válságnak, jól érthetően mondja el Jugoszlávia szétesésének bonyolult történetét, a különböző háborús színtereken zajló események összefüggéseit (Horvátország, Bosznia-Hercegovina, Koszovó), a Daytoni megállapodás jelentőségét a koszovói helyzet eszkalációjának szempontjából, továbbá azt, hogy miként vált az erőszak ismét sikerrel kecsegtető konfliktusmegoldási stratégiává a szemben álló felek számára. A nemzetközi közösség politikáját, a függetlenség legitimálásával kapcsolatos nemzetközi jogi kérdéseket szemléletesen, más esetekkel (Abházia, Karabah, Krím, Transznisztria) összehasonlítva elemzi. A szerző kitér a nemzetközi Koszovó-politika alaptételeire is (nem lehetséges a Szerbiához való visszatérés, Koszovót nem lehet felosztani, Nagy-Albánia nem jöhet létre), és bemutatja, hogy a koszovói függetlenség legitimálása milyen blokkokat hozott létre a nemzetközi politikában (egyres államok attól tartottak, hogy a modell, vagyis egy terület elszakadása precedenst teremthet az elszakadási törekvések számára, és annak súlyos nem-

zetközi következményei lehetnek a globális biztonság szempontjából). Végül is ez volt az oka annak is, hogy bizonyos európai országok nem ismerték el hivatalosan Koszovót.

De hogyan állt a kérdéshez Magyarország? A szerző amellet érvel, hogy a trianoni trauma óta Magyarország szimpátiát mutatott azok iránt, akiket szintén elszakítottak a nemzetársaiktól. Ez a koszovói albánok esetében is így volt: Magyarország alapvetően pozitívan viszonyult a koszovói függetlenség kérdéséhez. A budapesti politika ugyanakkor mindvégig szem előtt tartotta a szerbiai (vajdasági), a szlovákiai és a romániai magyar kisebbség helyzetét. Aggodalomra adott okot, hogy a vajdasági magyarok szerb megtorló intézkedések következtében, illetve a koszovói menekültek bevándorlása miatt nyomás alá kerülhetnek. A szlovákiai és romániai magyar pártok támogatták Koszovó függetlenségi törekvéseit, szembemenve az ottani kormányzati politikával. A tanulmány meggyőzően mutatja be, hogy a koszovói kérdésben hozott döntések milyen közvetett hatást gyakoroltak távoli régiókra is. Az írás betekintést nyújt eddig kevésbé kutatott kérdésekbe is, ezzel olyan cikkek sorába illeszkedik, amelyek magas tudományos színvonalon világítanak rá olyan sajátos kapcsolattörténetekre, melyekre eddig sem a nyugati, sem az albániai olvasók nem figyeltek fel.

Pontosan ez, az eddig kevésbé ismert kapcsolatok bemutatása az egyik legfőbb érdeme az egész könyvnek. Lényegesen több van benne, mint amire néhány példán keresztül reflektálni tudtam. Az ismertetett, 2019-ben megjelent kötet jól példázza az Albániával kapcsolatos magyar kutatások magas színvonalát, amelyek az adott intézményi, politikai és finansziális körülmények között bizonyára nem a legideálisabb feltételek között folynak. És emiatt még nagyszerűbbek és értékesebbek azok a történeti tanulmányok, amelyeket Csaplár-Degovics Krisztián olyan gondosan egy kötetbe szerkesztett.

*Robert Pichler**

* A szerző az Österreichische Akademie der Wissenschaften Institut für die Erforschung der Habsburgermonarchie und des Balkanraumes tudományos munkatársa (1010 Wien, Dr. Ignaz Seipel-Platz 2., robert.pichler@oeaw.ac.at).

CONTENTS

Expansion and Establishment (László Bíró)	481
<i>Studies</i>	
Tamás Túróczi: Search for Spanish–Japanese Relations during the Reign of Philip II	487
András Bencze: History of Russian America	513
Krisztina Kurdi: Service and Imperial Patriotism: The Work of the Lutheran Priest Sámuel Bredeczky in Galicia	533
Zoltán Vajda: Thomas Jefferson and the Problem of Poverty in the United States in a Republican Context	553
Bálint Kovács: Anthropological Characteristics and the Making of Scapegoats: Armenians in the Discourse of the Race Theory	571
Csaba Sáfi: Ethnic Politics or Cooperation? Diverging Political Options in Russian Politics in Ukraine	593
<i>Workshop</i>	
Levente Olosz: The Successes and Failures of the Hungarian Wine Trade during the World War I	611
<i>Book Reviews</i>	
Episodes in Albanian–Hungarian Historical Contacts (Robert Pichler)	639
Northness of Russia (Gábor Gyóni)	645

Ára: 800 Ft
Előfizetőknek: 600 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható a Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.,
telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2023. évi évfolyamának megjelenését
a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Kutatási Hálózat Titkársága
és a Petőfi Kulturális Ügynökség támogatja.

MTA MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

**HUN
REN**

BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

